

תמצית מסקנות הדף - סוגיית למד מלמד בקדשים

מתוך קובץ התמצית על זבחים (מט:-נא.) (בהכנה)

עם ההערות

מט: בקדשים, דבר הלמד בהקש (*ר' ישמעאל: אפי' חלקו מפורש; ור"ע חולק; נז.) אינו חוזר ומלמד בהיקש ("במקום אשר ישקט אֶת־הַחֲטָאת וְאֶת־הַעֲלֶה"; "כְּאֶשֶׁר יוֹרֵם מִשׁוֹר יִבַּח הַשְּׁלֵמִים" להחשיב יותרת וכליות ככתובות בפר העלם-דבר), ולא בגזרה-שווה (ר' יוחנן). ומלמד בקל-וחומר (תנדר"י [*שעירי ע"ז מפר כהן משיח, ולשעיר יוד"כ; מא.]). בבניין-אב - לא נפשט.

נ. דבר שלמד בגזרה-שווה - ר"פ ורבינא: מלמד בהיקש (ממעשר-שני לשלמים, ומשם לתודה); רב זוטרא ב"ר מרי: לא נפשט (מעשר-שני חולין, והולכים אחר המלמד *בלבד {ס}). ומלמד בגז"ש (שרפת פר ושעיר של יוה"כ בניתוח ללא הפשט, מפר כהן-משיח, שלמד מעולה), ובק"ו (ק"ו מהיקש). בבניין אב - תיקו.

נ: דבר שלמד בקל-וחומר - מלמד בגז"ש (ק"ו מגז"ש), ובק"ו (ק"ו מהיקש. דור נוסף של ק"ו ייתכן שלא). בהיקש - כבדבר הלמד מגז"ש הבא ללמד בהיקש (לר"פ מלמד). בבניין אב - לא נפשט.

נא. דבר הלמד בבניין אב - לא נפשט האם חוזר ומלמד.

הערות

מט: דבר הלמד בהיקש. על הסוגיה (מט:-נא.). עיין שערי היכל מערכה קיג; וביתר פירוט אנציקלופדיה תלמודית, ערך למד מן הלמד (כרך לז).

ר' ישמעאל: אפי' חלקו מפורש; ור"ע חולק. הוא הנקרא "הימנו ודבר אחר" (להלן נז; יומא נז). ועולה מן הסוגיה להלן שר' ישמעאל אינו שולל את הלימוד במצב כזה בכל אופן, אלא כאשר מה שהוקש (כגון חזה ושוק של תודה, כאמור להלן שם) הוא שמלמד. אך מודה כאשר ההיקשים בלתי זהים ("מקומות הוא דגמרי מהדדי": בראשון הוקשו הפר והשעיר, ובשני ההיכל לקה"ק), או דווקא כשניתן ההיקש השני להידרש לצורך הדברים המפורשים ("ואב"א: חוץ מפנים בחד זימנא גמר": ללא ההיקש השני לא היה ההיכל למד אפי' את המפורש בפר או בשעיר). על האופן שבו פרש"י (להלן נז: ד"ה ה"ג ואיבעית; וכאמור) את תירוץ בתרא הנ"ל הקשו שם בתוס' (ד"ה ואיבעית) מסוגיות אחרות שאין נראה שלמדים כן. ליישוב שיטת רש"י עיין תוס' ביומא (נז. ד"ה חוץ: "כל זה נ"ל לתרץ דלא דמו להא דהכא, דהכא כל ההזאות חשיב חד עניינא, וכיון דגלי מקצת בגופיה גמרינן נמי בחד זימנא אפילו מאי דיליף בהיקש; אבל הנך - לאו חד עניינא נינהו"); לחם משנה (הלכות מעשה הקרבנות ה, ג - כתב שהסוגיות האחרות סוברות כתירוץ הראשון ולא כתירוץ השני) וטהרת הקודש להלן (ר' יהודה בסוכה דף לא. חולק על תירוץ זה). [ע"ע אנצ"ת ערך למד מן הלמד ציונים 266-262].

דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בגזרה שווה. מסקנת סוגייתנו בשם ר' יוחנן. אולם כתב רש"י בשבועות (ט: ד"ה שעיר): "כל המלמד בכל המדות חוזר ומלמד, חוץ מהלמד בהיקש שאין חוזר ומלמד בהיקש בקדשים, והכי אמרינן בזבחים בפרק איזהו מקומן". ורמב"ן שם הביא דבריו ותמך בהם. אך הרי נפשט שדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בגז"ש! בשלמא מה שלא הוכרע בסוגייתנו - איכא למימר שמא רש"י נקט שיש להכריע באלו שלא נפשט, שמלמדים (שמה שאין מלמד חידוש הוא ר'אין לך בו אלא חידוש' - שערי היכל מערכה קיג), או נקט צד זה מחמת הספק או להו"א (ראה הערתנו החיצונית להלן נא. ובשבועות ט); אלא בזו הרי לכאורה סתירה לדבריו! ושמה (כמדומני שראיתי מי שהעיר כן) דעת רש"י שם כדברי תוס' (להלן סג: ד"ה מה, בהגהה שבסופו; קה: ד"ה מה; עי' אנצ"ת ערך למד מן הלמד הע' 68), שמדבריהם נראה שהבינו שנידון זה לא הוכרע (אמנם עי' נז: תד"ה לשני). אך היא גופה קשיא, דהא חזינן דבסוגיין הוכרע דאין מלמד! כתב במצפה איתן (כאן), שהדבר תלוי במחלוקת תנאים לגבי מקור דין צפון בזבחי שלמי ציבור, שללומד מהיקש "על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם" (עי' להלן נה). אכן אייתרו "קדש קדשים" ללמד לאשם, ומדלא ילפינן אשם הכי הוכיח ר' יוחנן דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בגז"ש; אך תנא דתורת כהנים יליף מ"קדש קדשים", והוא לשיטת ר"א, ולא אייתר ליה "קדש קדשים" לאשם, וליתא להוכיח ר' יוחנן דלא ילימד הבא-מהיקש בגז"ש "וא"כ י"ל דלא איפשטא), ובשיטה זו הסוגיות שבהן עסקו תוס' הנ"ל (אך לפ"ז ק"ק, מדוע רש"י בשבועות נקט שיטת ר' אליעזר? ואפשר לתרץ בדוחק). ובשערי היכל (מערכה קיג) כתבו לתרץ דברי רש"י בזה שיייתכן שכוונת רש"י לכלול גם גז"ש באמרו "חוץ מהלמד בהיקש שאין חוזר ומלמד בהיקש", כי שתי מידות אלו דומות זו לזו, שאינן מבוססות על סברה אלא על גילוי מן הכתוב לקשר בין שני עניינים. וא"כ כלל לא התכוון רש"י לפקפק במסקנת סוגייתנו.

דבר הלמד בהיקש, לא נפשט האם מלמד בבניין אב (נ.). עיין תוס' (נ. ד"ה לא) שהקשו ממקומות אחדים שנראה שמלמד, ותירצו, מלבד קושייתם ממנחות, שעצים למדים מהיקש למזבח שבאים מכספי הציבור (שם כב.), ומלמדים בבניין אב למלח (שם כא.). אמנם כא' י"ל, ששם הברייתא דנה ומהפכת כיצד ללמוד, אך אין זה הלימוד למסקנה, ולמסקנה שם מלח למד מגז"ש מלחם הפנים; ואפשר לומר שהיה לתנא לפרוך את הלימוד הנ"ל באופן זה (זכי דבר הלמד בהיקש מלמד בבניין אב!?) ופרך באופן אחר (ע"ש). ובקדשי דוד (על תוס' הנ"ל) כתב שאין משם קושיה, שהרי ברור שהמלח בא, והלימוד הוא רק לעניין שמפספי הציבור ולא מכספי הבעלים, ואין זה נחשב לימוד בקדשים, שאין כאן דין חדש שנלמד, שהרי עצם הבאת המלח כבר ידוע.

נ. דבר הלמד בגזרה-שווה ובא ללמד בהיקש. מחלוקת רב פפא ורבינא עם רב זוטרא בר מרי. מחלוקתם היא דר-כיוונית, כלומר, לדעת ר"פ ורבינא בתר למד אזלינן בלבד, ולדעת רב זוטרא בתר מלמד בלבד, שכן מוכח בסוגיה להלן (ס:), שם יש מקרה הפוך מכאן, והמלמד קודש והלמד חולין (הערת ספר **שערי היכל**, מערכה קיג, עמ' שפד).

ובעניין זה יש להוסיף, כי מצאנו סוגיות מקבילות שחלקן במחלוקת ר"פ ורבינא עם רב זוטרא - לגבי המקור שחטאות באה רק על דבר שזדונו כרת: הסוגיה **בהוריות** (ח.), כרב פפא: היקש לנשיא "וְאֵם-נֶפֶשׁ"; אך **ביבמות** (ט.) כרב זוטרא: גז"ש "מִצֹּת". ע"פ **קרן אורה** בהוריות **וערוך לנר** ביבמות.

נ: דבר הלמד בק"ו מלמד בק"ו וכו'. דור נוסף של ק"ו ייתכן שלא. ע"פ רש"י (סד"ה ופרכינן); אך לדעת תוס' ודאי שמלמד; ע"ש (ד"ה בן בנו; ושטמ"ק אות ח).

דבר הלמד בק"ו ובא ללמד בהיקש, כדן דבר הלמד בגז"ש ובא ללמד בבניין אב. דהיינו מחלוקת ר"פ ורבינא מול רב זוטרא בר מרי לגבי בתר למד אזלינן או בתר מלמד. וא"כ לרב פפא נפשט בשניהם שמלמד. ולגבי דבר הלמד בק"ו ובא ללמד בבניין אב, לכאורה משתמע מרש"י (נא. ד"ה הכי גרסי), ש"למאן דלית ליה דרב פפא... לאו ראייה היא", ונמצא שגם נידון זה תלוי במחלוקת רב פפא ורב זוטרא. אכן אנו כתבנו שלא נפשט, משום שלמסקנה לגבי המשנה מפרק שביעי, שממנה ביקשה הגמ' לפשוט שמלמד, ר"מ לא למד בבניין אב (להלן סט: וכמובא ברש"י), וא"כ אין מקור לפשוט ממנו שמלמד. וכל מה שתלה כאן רש"י במחלוקת ר"פ ורב זוטרא הוא "אי נמי תיהוי דגמר לה בבניין אב", אלא שלמסקנה לא למד ר"מ בבניין אב, כאמור. [וראה בהערותנו החיצונית להלן (סט:)] בדיון האם למסקנה שם ר"מ למד בק"ו (לשחיטת עוף חולין) ואח"כ בבניין אב (למליקה), או שלא למד ק"ו אלא כולה מילתא בבניין אב. ואם נאמר שלמד ק"ו ואז בניין אב, הרי זה מתאים לשיטת רב פפא (וכאמור, שדבר הלמד בק"ו חוזר ומלמד בהיקש), אך לא לדעת רב זוטרא ב"ר מרי. לאור זאת, אפשר לטעון שצדדי הדיון הנ"ל להלן (כיצד למד ר"מ למסקנה) תלויים במחלוקת האמוראים הזאת. אך אפשר גם לומר שרב זוטרא יודע במקרה זה שאפשר ללמוד בק"ו ואז בהיקש, כי כל הלימוד הראשון חולין הוא (וכדברי שטמ"ק נא. אות א בשם רשב"ם. ואף שרש"י כאן לא נקט כן, ייתכן שלמסקנה מודה לזה).]

נא. דבר הלמד בבניין אב לא נפשט האם חוזר ומלמד. בגמ' הצינו לפשוט שחוזר ומלמד בבניין אב מברייתא דעולים (דס לן למד מאימורים שלמדו מבשר שלמים), אך הגמ' הקשתה "וכי דנין דבר שלא בהכשרו מְדַבֵּר שבהכשרו?" ומשיבה "תנא מ'זאת תורת העולה' ריבה סמיך ליה", והדימויים בברייתא אינם אלא אסמכתא (עי' רש"י ד"ה זאת תורת, וההגהות). לפי זה לא נפשט האם דבר הלמד בבניין אב חוזר ומלמד בבניין אב. וכ"כ, בעקבות דברי רש"י, **בברכת הזבח**, **בחק נתן ובקראן אורה**. אך העירו, הם עצמם, **מתוס'** (דיבור ראשון; ולעיל מז: ד"ה מה נתינה) שפתבו שנפשט שמלמד. **בצאן קדשים** הסביר שהקושיה "וכי דנין דבר שלא בהכשרו" וכו' היא מדברי הברייתא, ומפך שלא הקשה התנא מעצם הלימוד הכפול מבניין אב מוכח שלמדים. **ובחק נתן** כתב דמדנקט תנא אסמכתא למילתיה בבניין אב כפול, ולא חשש שיטעו ללמוד כן בעלמא - אלמא דבר הלמד בבניין אב חוזר ומלמד בבניין אב. בדומה לזה כתב **בקדשי דוד** (ושם דייק מדברי רש"י שלא נפשט, כנ"ל, אך כתב שאין זה במשמעות לשון התלמוד ולכן צ"ל שגם לרש"י נפשט שמלמד; ע"ש עוד). **ובטהרת הקודש** כתב שלולא הלימוד מבניין אב לא היה אפשר לרבות מן הפסוק (ע"ש ובדבריו להלן פד: ד"ה וכו'). **ובשפת אמת** כאן כתב שנראה פשוט שנדחתה הראיה ולא איפשיטא בעיין, ותמה על תוס', ועל דברי בעל טהרת הקודש כתב "ואיני מבין דבריו, ד'תורת' ריבויא הוא כמ"ש".

עוד שם. רש"י ורמב"ן בשבועות (ט:): כתבו שבסוגיותנו נפשט שדבר הלמד בבניין אב חוזר ומלמד בהיקש. **ובשערי היכל** (מערכה קיג) דנו בדבריו שם (וראה בהערותנו החיצונית לעיל מט:): וכתבו שנראה שרש"י סובר שבכל הנך דלא איפשיטן הכא אין לשלול לימוד כזה, שרק היכן שהוכח שאין ללמוד התחדש שאין ללמוד, ו'אין לך בו אלא חידוש', ובשאר המקרים תבנא לדינא דכל התורה דלמדים למד מן הלמד. ו'ואפשר שרש"י סמך על מה שהעירו בתוס' (נ. סד"ה לא), דהכא (ג.) לא איפשיטן אי דבר הלמד בהיקש מלמד בבניין אב, אך במנחות (כא:): משמע שמלמד (אך ראה הערתנו החיצונית לעיל שם ביחס לקושיית תוס' זו). וראה הערתנו החיצונית בשבועות שם, שביקשנו להציע בדעת רש"י שהכלל שנקט שם נאמר לרווחא דמילתא אליבא דהו"א של הסוגיה שם, ולא למסקנתה.